Hallituksen vastine tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen vuodelta 2025

Puheenjohtajan katsaus

Tarkastuslautakunta esittää yhteenvetona seuraavat kuntayhtymän toimintaan ja talouteen liittyvät huomiot:

Poken vuoden 2025 tilinpäätös toteutui huomattavasti suunniteltua positiivisemmin. Talouden sopeuttamistoimet ovat tasapainottaneet talouden. Tarkastuslautakunta korostaa, että koulutuksen laadun, opiskelijoiden ja henkilöstön tyytyväisyyden sekä oppilaitoksen vetovoimaisuuden riittävä taso tulee säilyttää myös jatkossa.

Talouden näkökulmasta vuosi oli talousarviota parempi. Toimintakate sekä vuosikate toteutuivat ennakoitua paremmin. Tämä siksi, että muutosneuvotteluiden vaikutukset näkyvät sekä myös muut kulut olivat arvioitua pienemmät. Edelleen kuluneella toimintavuodella jatkui kyselyjen mukaan asiakastyytyväisyyden säilyminen hyvällä tasolla.

Poken yhteiset tunnuslukutavoitteet toteutuivat pääosin. Suoritettuja koko- ja osatutkintoja vuonna 2025 oli 813. Vuonna 2024 luku oli 870 ja vuonna 2023 koko- ja osatutkintoja suoritettiin 807. Opiskelijatyytyväisyys pysyi edellisten vuosien tasolla ollen 4,3. Koko tutkintoja suoritettiin 679 ja tutkinnon osia 134. Suoritettujen ammattitutkintojen määrässä vuositavoitetta ei aivan saavutettu, vaikka tavoitteelliset opiskelijavuodet ylitettiin (tavoite 1472 ja toteutuma 1498,8). Valmistuneiden työllistymistavoite toteutuivat. OPH:n amispalautekyselyn ja ARVO-järjestelmän mukaan 66,9 %:a kyselyyn vastanneista koko tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneista arvioi olevansa toisen palveluksessa tai toimivansa yrittäjänä koulutuksen päätyttyä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkaukset ja kuntayhtymän talouden sopeuttamistoimet vaikuttivat tutkintojen suoritusmäärään erityisesti jatkuvan haun osalta. Ammatillisen koulutuksen vähennys kohdistettiin aikuisille, jo toisen asteen ammatillisen perustutkinnon tai korkeamman asteen tutkinnon suorittaneille kohdentuvaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen koulutukseen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen. Toimenpiteinä, joilla sopeutettiin opiskelijavuosimäärää muuttuneeseen rahoitukseen, vuonna 2025 ei aloitettu jatkuvan haun ryhmiä tai ryhmiin varattiin vain tietty määrä opiskelupaikkoja jatkuvan haun opiskelijoille.

Työpaikka saadaan valmistumisen jälkeen useimmiten jatkamalla opiskeluaikaisessa kouluttautumis- tai työssäoppimispaikassa, sekä aiemmin saadussa työpaikassa. Tutkintoja edeltävillä ja tutkintojen aikaisilla yhteyksillä työelämään on iso vaikutus työllistymiseen.

Nuorten työllistyminen on selvästi heikentynyt. Poken tulee olla haluttu työpaikkojen osaamisen kehittäjä ja elinvoimakumppani Pohjoisessa Keski-Suomessa. Poke voi ottaa vastuuta ja vaikuttaa siihen, että nuorisotyöttömyys alueellamme vähenee ja että Poke tarjoaa monipuolisia ja hyviä opiskelupolkuja kaikille - myös erityistä tukea tarvitseville kuin maahanmuuttajataustaisillekin.

Vuoden 2025 yleinen työmarkkina- ja työllisyystilanne oli haastava. Työttömyyden kokonaiskasvu näkyi erityisesti nuorten kohdalla koko maassa. Kuntayhtymä tekee tiivistä yhteistyötä työllisyysalueen kanssa ja osallistuu omistajakuntien eri työllisyystyöryhmiin. Työllisyysalueen järjestämät POP UP -pisteet Poken eri kampuksilla tarjoavat tietoa työnhausta ja jatko-opiskelupaikan hakemisesta valmistumassa oleville opiskelijoille. Kuntayhtymä toimii yhteistyökumppanina alueella toimivien nuorten työllisyyden edistämisen kehittämishankkeissa (mm. Workit – Nuorten polku työelämään, WorKS! – nuorten työllistymisen ja osaamisen kehittämisen hanke). Työllistymistä tuetaan kohdentamalla koulutusta työvoimatarpeisiin, varmistamalla opiskelijoiden ammattitaidon kehittyminen opintojen aikana sekä tukemalla työpaikkoja oppi- ja koulutussopimusten aikana.

Riittävän opiskelijamäärän vakiinnuttaminen ja opetusresurssin tarkoituksellisuus ja tehokkuus ovat kuntayhtymän toimintakyvyn sekä talouden keskeisiä varmistajia. Valtionrahoitusta koskevien sopeutustoimien mukaisesti ammatillista koulutusta täytyy suunnata nykyistä enemmän ensimmäistä tutkintoa suorittaville ja samaan aikaan varmistaa että aikuis- ja täydennyskoulutukselle on resurssit.

1.1.2026 alkaen ammatillisen koulutuksen järjestäjän rahoitus perustuu toteutuneiden opiskelijavuosien, suoritettujen tutkintojen ja tutkinnon osien, koulutuksen jälkeisen työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen toteutumiin sekä opiskelijoilta ja työelämältä kerättävään palautteeseen. Opiskelijavuosien perusteella määräytyvä rahoitus pohjautuu jatkossa toteutuneisiin eikä enää tavoitteellisiin opiskelijavuosiin. Rahoituksessa huomioitavien opiskelijavuosien enimmäismäärä oppivelvollisuuslain mukaisesti ei maksuttoman -koulutuksen opiskelijoille on 725. Käytännössä enimmäismäärä koskee jatkuvan oppimisen tarjontaa. Enimmäismäärä ei sido koulutuksen järjestäjiä toiminnallisesti, mutta rajaa rahoituksen luvassa määriteltyyn tasoon. Oppivelvollisuuslain mukaisessa maksuttomassa koulutuksessa olevien opiskelijavuosikertymä huomioidaan kokonaisuudessaan.

Tavoitteena tutkintokoulutuksissa vuonna 2025 oli, että korkeintaan 10 % opiskelijoista lopettaa opintonsa kesken. Vuonna 2025 keskeyttämisprosentti oli 13,3 %. Vuonna 2024 toteutunut keskeyttämisprosentti oli 11,5 % ja vuonna 2023 toteuma 11,8 %. Eroamisen syitä olivat mm. opintojen jatkaminen jollain muulla opintolinjalla, motivaation puute ja henkilökohtaiset syyt. Uudistuneen ammatillisen koulutuksen ja KOSKI-palvelun edellyttämän toimintatavan mukaisesti eronneiksi katsotaan kaikki kyseisessä tutkinnossa opintonsa ennen henkilökohtaisessa opintojen kehittämissuunnitelmassa määriteltyä tavoitteen saavuttamista keskeyttäneet.

Ammatilliselta koulutukselta odotetaan jatkuvasti enemmän ja parempaa tulosta, vaikka samaan aikaan opiskelijat ovat entistä moninaisempi joukko ja puutteet perustaidoissa kasvaneet. Hyvät opiskeluvalmiudet omaavien opiskelijoiden rinnalla tuen tarpeet ovat lisääntyneet, ja tarvitaan yhä enemmän tukitoimia osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppivelvollisuuden laajentuminen on tehnyt näkyväksi sen, että osalla toisen asteen oppivelvollisista ei ole ainakaan väliaikaisesti riittävästi opiskelukuntoisuutta tai -valmiuksia toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Tukea tarvitsevat sekä nuoret että aikuiset.

Tärkeää on edelleen kehittää yhteistyötä yritysten, oppilaitosten, kaupunkien kehitysyhtiöiden, työllisyysalueen, koulutusyhtymän kuntien ja muiden mahdollisten kumppanien kanssa.

Kuntayhtymä on aktiivinen yhteistyökumppani alueen elinvoiman kehittämisessä. Toiminnanohjauskokeilun tavoitteet on laadittu kuntayhtymän toimialueen eri toimijoiden välisen vuoropuhelun kautta. Kokeilussa yhteistyön ja vuoropuhelun tulee kattaa laajasti alueen eri toimijat. Vuoropuhelun tarkoituksena on muodostaa yhteinen tilannekuva alueen tarpeista. Sopimuksen mukaisesti kuntayhtymä kehittää koulutusta vastaamaan entistä paremmin Pohjoisen Keski-Suomen työelämän ja työikäisen väestön osaamistarpeita.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä kuntien lausuntojen huomioimisen Poken kehittämis- ja uudistamistyössä. Useassa lausunnossa mm. esitettiin yhteistyötä kuntien lukioiden kanssa.

Kuntayhtymän valtuusto on kokouksessaan 2/23.5.2025 § 24 päättänyt strategian uudistustyön aloittamisesta. Strategian uudistustyö on edennyt lokakuun 2025 - helmikuun 2026 välillä kuntakierroksilla Poken 13 omistajakunnissa. Strategian uudistustyön eri vaiheisiin on kutsuttu mukaan laajasti eri sidosryhmiä - opiskelijat, työelämä, työllisyysalue, henkilöstö, hallitus ja valtuusto. Strategian uudistustyön ja muun kehittämistyön materiaalina ovat myös kuntien lausunnot. Oppivelvollisuusikäisten määrän väheneminen ja väestörakenteen muutos kuntayhtymän toimialueella tuo haasteita koulutuksen järjestämiselle. Samalla työn ja elinkeinorakenteen muutos sekä sen alueelliset erityispiirteet tulee ottaa huomioon sekä nuorten että aikuiskoulutuksessa. Oppivelvollisuuskoulutuksen saatavuus tulee turvata maan kaikissa osissa myös uusissa väestöllisissä olosuhteissa. Toiminnanohjauksen kokeilussa selvitetään yhteistyömahdollisuuksia toimialueen lukioiden kanssa esimerkiksi tilojen ja henkilöstön osalta, mahdollistaen myös joustavammin ristiin koulutusmuotojen opintojen suorittamisen.

Valtuustokyselyn mukaan viestinnästä valtuuston, hallituksen ja johdon välillä toivottaisiin avoimempaa ja yhteisiä kokoontumisia valtuuston, hallituksen ja laajennetun johtoryhmän kesken.

Valtuuston, hallituksen ja johtavien viranhaltijoiden yhteistyötä tulee lisätä viestinnän vahvistamiseksi. Kuntayhtymän johtoryhmän ja viranhaltijoiden asiantuntijuutta kokouksissa tulee hyödyntää. Yhteiset tapaamiset kokouksissa ja esim. iltakoulun tai epävirallisten keskustelujen muodossa vahvistaisivat rooleja ja viestintää.

Opettajien vähenevä osallistuminen koulutuksiin ja opiskelijoiden itsenäisten töiden / etätehtävien lisääntyminen voi vaikuttaa opinnoissa etenemiseen ja valmistumiseen. Samaan aikaan tiedostamme, että opiskelijoissa on yhä enemmän nuoria, jotka tarvitsevat tukea toiminnanohjaukseen, tekemisen aloittamiseen ja loppuun suorittamiseen.

Kuntayhtymässä henkilöstön osaamisen kehittämisen keinoina voivat olla mm. perehdyttäminen, kehityskeskustelut, työ- ja tehtäväkierto, koulutukset, webinaarit ja projekteihin osallistuminen. Muuttuva työ ja muuttuvat osaamistarpeet ovat muokanneet myös tapoja kouluttautua. Pitkien koulutusten rinnalla on tarjolla paljon erilaisia webinaareja, lyhyempiä tapoja täydennyskouluttautua. Webinaarien kirjautumisessa tilastoon on kehitettävää.

Kuntayhtymässä etätehtävät eivät ole lisääntyneet. Laadukkaan ammatillisen koulutuksen järjestämiseksi erityisesti oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa järjestetään lähiopetusta, ohjausta työpaikoilla ja oppimisen tukea tutkinnon suorittamiseen. Näin tuetaan myös opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja ryhmäytymistä. Oppimisen tukea koskeva lainsäädäntö uudistui 1.8.2016. Tuki järjestetään ammatillisessa koulutuksessa osana tutkintokoulutusta. Jatkossa oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaus henkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Lisäksi opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.